HAYEF: Journal of Education, 23; 1-13

DOI: 10.5152/hayef.2026.25092

Geliş Tarihi / Received: September 3, 2025
Revizyon İstenen Tarih / Revision Requested: October 27, 2025
Son Revizyonun Geldiği Tarih / Last Revision Received: October 24, 2025
Kabul Tarihi / Accepted: October 27, 2025
Yayın Tarihi / Publication Date: March 9, 2026

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESI / RESEARCH ARTICLE

"Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı"nın 48-72 Aylık Çocukların Ebeveynlerinde Etkililiğinin İncelenmesi

Siğnem BAĞCI[1], Fatma ALISINANOĞLU[2], Nalan KURU[3]

[1]Istanbul Il Milli Eğitim Müdürlüğü, Bahçelievler Kaymakamlığı, Istanbul, Türkiye
[2]Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, Ankara, Türkiye
[3]Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, Nilüfer, Bursa, Türkiye

Öz

Okul öncesi dönemde çocukların duygusal gelişimi, yaşam boyu sürecek sosyal ve akademik becerilerin temelini oluşturmakta, duygu sosyalleştirme, ebeveynlerin çocuklarının duygularını tanıma, ifade etme ve düzenleme süreçlerine rehberlik etmesini sağlayarak sağlıklı benlik algısı ve empati gelişimini desteklemektedir. Bu doğrultuda, ebeveynlere yönelik yapılandırılmış eğitim programları hem ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmekte hem de olumsuz duygu deneyimlerinin sağlıklı biçimde yönetilmesine katkı sunmaktadır. Türkiye'de mevcut kültürel çeşitlilik, hızlı toplumsal değişim ve ebeveynlik yaklaşımlarındaki farklılıklar, çocukların sağlıklı duygusal gelişimini destekleyecek yapılandırılmış duygu sosyalleştirme programlarının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Ancak literatür, Türkiye'de erken çocukluk dönemine yönelik sistematik duygu sosyalleştirme programlarının sınırlı ve yaygınlık açısından yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, 48–72 aylık çocukların ebeveynlerine yönelik geliştirilen "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı"nın etkililiğini belirlemektir. Programın etkililiğini değerlendirmek üzere nicel araştırma yöntemlerinden "Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Model" uygulanmıştır. Araştırmaya 35'i kontrol, 35'i deney grubunda olmak üzere toplam 70 ebeveyn katılmıştır. Kontrol ve deney gruplarına uygulanan "Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)" ile ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bulgular, programın ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarında anlamlı değişimler yarattığını göstermiştir. Deney grubundaki ebeveynlerin eğitim programı sonrasında duygu sosyalleştirme davranışlarında gözlenen anlamlı ve olumlu gelişmeler, programın genel anlamda etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Duygu Sosyalleştirme, Ebeveyn Eğitimi, Duygusal Gelişim, Erken Çocukluk

Examining the Effectiveness of the 'Emotion Socialization Parent Training Program' on Parents of Children Aged 48-72 Months

Abstract

Emotional development in the preschool period forms the foundation for social and academic skills that will last throughout life. Emotion socialization supports the development of a healthy self-concept and empathy by enabling parents to guide their children in recognizing, expressing, and regulating emotions. Accordingly, structured training programs for parents not only strengthen the parent-child relationship but also contribute to the healthy management of negative emotional experiences. In Turkey, existing cultural diversity, rapid social change, and variations in parenting approaches make it necessary to develop structured emotion socialization programs to support children's healthy emotional development. However, the literature indicates that systematic emotion socialization programs targeting early childhood in Turkey are limited and insufficient in terms of prevalence. In this context, the aim of the present study is to determine the effectiveness of the "Parental Emotion Socialization Training Program" developed for parents of children aged 48–72 months. To evaluate the effectiveness of the program, the "Pre-test–Post-test Control Group Experimental Design," a quantitative research method, was employed. A total of 70 parents participated in the study, including 35 in the control group and 35 in the experimental group. The "Coping with Children's Negative Emotions Scale (Parent Form)" was administered to both groups, and differences between pre-test and post-test mean scores determined the program's effectiveness. The findings revealed that the program led to significant changes in parents' emotion socialization behaviors. The meaningful and positive improvements observed in the experimental group after the program indicate that the "Parental Emotion Socialization Training Program" is generally effective.

Keywords: Early childhood, emotion socialization, emotional development, parental training, preschool period

Corresponding Author: Siğnem Bağcı **E-mail:** bagcisignem@gmail.com

Cite this article as: Bağci, S., Alisinanoğlu, F., & Kuru, N. (2026). "duygu sosyalleştirme ebeveyn Eğitim programı"nın 48-72 aylık Çocukların ebeveynlerinde etkililiğinin İncelenmesi. *HAYEF: Journal of Education*, 23, 0092, doi: 10.5152/hayef.2026.25092.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License
Available online at https://hayefjournal.org

Giriş

Erken çocukluk dönemi, bireyin gelişim sürecinde oldukça kritik ve belirleyici bir evre olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri hızla ilerlemekte ve yaşam boyu sürecek olan temel beceriler kazanılmaktadır. Özellikle duygusal gelişim, çocuğun kendini ve çevresini tanıması, duygularını fark etmesi, uygun biçimde ifade etmesi ve düzenleyebilmesi gibi karmaşık süreçleri içermektedir. Bu beceriler, bireyin yaşam kalitesini, sosyal ilişkilerindeki başarısını ve akademik performansını doğrudan etkileyen temel yapıtaşlarıdır (Denham, 2006; Thompson, 2011). Okul öncesi dönemde duygusal gelişimin desteklenmesi, ileriki yaşlarda çocukların psikososyal uyumlarını güçlendiren önemli bir yatırım olarak değerlendirilmektedir.

Duygusal gelişim, salt bireysel bir olgu olmayıp, sosyal çevreyle etkileşim içinde şekillenen dinamik bir süreçtir. Çocuğun yaşamındaki ilk ve en etkili sosyal çevre olan aile, bu bağlamda çocuğun duygularını anlamlandırması ve düzenlemesi için vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynlerin, çocuklarının duygusal deneyimlerine verdikleri tepkiler, çocukların benlik algısının oluşumu, empati gelişimi ve duygusal regülasyon becerilerinin şekillenmesinde belirleyici rol oynamaktadır (Eisenberg ve ark., 1998). Dolayısıyla ebeveynlerin duygu sosyalleştirme sürecindeki bilinçli tutumları, çocukların sağlıklı duygusal gelişimlerinin temelini oluşturmaktadır.

Duygu sosyalleştirme kavramı, çocuğun duygusal dünyasının aile ve diğer sosyal çevre tarafından desteklenmesi, yönlendirilmesi ve uygun sosyal normlar çerçevesinde düzenlenmesini içeren çok boyutlu bir süreçtir (Denham, 1998). Alanyazında, ebeveynlerin çocuklarının duygusal gelişimini destekleme sürecinde üç temel yaklaşım kullandıkları belirtilmektedir. Bu yaklaşımlar; çocuklara duygusal ifadeler ve başa çıkma stratejileri konusunda model olma, çocuklarla duygular üzerine konuşma ve tartışma yoluyla duygusal farkındalık kazandırma ve çocukların duygularına verdikleri tepkiler aracılığıyla duygu düzenleme becerilerini şekillendirme olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg ve ark., 1998; Garner ve ark., 2008; Gottman ve ark., 1997). Model olma, ebeveynlerin kendi duygularını ifade etme biçimleri, duygu düzenleme stratejileri ve stresle başa çıkma yöntemleri aracılığıyla çocuklarına dolaylı yoldan öğretici olmaları anlamına gelmektedir. Bu süreçte çocuklar, ebeveynlerinin sözel olmayan ifadelerinden, tonlamalarından ve yüz ifadelerinden, farklı duyguların nasıl yaşandığını ve yönetildiğini gözlemleyerek öğrenirler. Duygular üzerine konuşma ve tartışma, ebeveynlerin çocuklarıyla duyguların nedenleri, sonuçları ve uygun başa çıkma yolları hakkında iletişim kurmalarını kapsar. Bu iletişim, çocukların duygusal farkındalıklarını ve empati becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunur. Çocukların duygularına verilen tepkiler ise ebeveynlerin çocuklarının olumlu ya da olumsuz duygusal ifadelerine verdikleri destekleyici ya da bastırıcı yanıtları ifade eder. Destekleyici tepkiler, çocukların duygularını güvenle ifade etmelerine ve düzenleme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlarken, bastırıcı veya küçümseyici tepkiler duygusal gelişimi olumsuz yönde etkileyebilir. Bu üç yaklaşımın birlikte ve tutarlı biçimde kullanılması, çocukların hem kendilerini hem de başkalarını anlamalarını kolaylaştırmakta ve uzun vadeli psikososyal uyumlarını desteklemektedir (Gottman ve Katz, 2002). Dolayısıyla, ebeveynlerin duygusal eğitim ve farkındalıklarının artırılması, erken dönemde çocukların ruhsal sağlığının desteklenmesi için kaçınılmazdır.

Son yıllarda, ebeveynlere yönelik yapılandırılmış eğitim programlarının duygusal gelişim üzerindeki olumlu etkileri konusunda artan sayıda araştırma yapılmıştır. Bu programlar, ebeveynlerin duygu tanıma, anlama ve uygun tepkiler verme becerilerini geliştirerek, aile içi iletişimi güçlendirmekte ve çocukların olumsuz duygularla başa çıkma stratejilerini desteklemektedir (Fabes ve Eisenberg, 1997). Yapılandırılmış eğitimler, ebeveynlerin çocuklarının duygu deneyimlerini daha iyi anlamalarına olanak sağlayarak, sağlıklı bir benlik algısının ve empatik tutumların gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, erken çocukluk döneminde duygusal gelişime odaklanan ebeveyn eğitim programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir.

Türkiye bağlamında incelendiğinde, sosyo-kültürel çeşitlilik ve hızlı toplumsal dönüşüm süreçleri, ebeveynlik uygulamalarında belirgin farklılıkları ortaya koymaktadır. Geleneksel aile yapıları ile modern ebeveynlik yaklaşımları arasında yaşanan etkileşim, çocukların duygusal gelişimini etkileyen karmaşık bir ortam yaratmaktadır (Yılmaz ve Kırmızı, 2019). Bu durum, özellikle erken çocukluk döneminde duygu sosyalleştirme süreçlerini destekleyecek, kültürel hassasiyetleri gözeten ve bilimsel temele dayalı programların geliştirilmesi gerekliliğini gündeme getirmektedir. Ancak Türkiye'de bu alanda yapılan araştırmalar ve uygulamalar, genellikle sınırlı sayıda olup, duygu sosyalleştirmeye yönelik ebeveyn eğitim programlarının yaygınlığı ve sistematikliği bakımından yetersiz kalmaktadır. Bu eksiklik, ebeveynlerin çocukların duygusal gelişimi konusunda yeterince desteklenememesi, dolayısıyla çocukların duygusal becerilerinin sağlıklı gelişiminin engellenmesi riskini doğurmaktadır. Dolayısıyla, ebeveynlerin duygu sosyalleştirme süreçlerine ilişkin ihtiyaçlarının bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda kültürel bağlama uygun eğitim programlarının geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Türkiye'de bu alandaki program eksikliği ve ebeveynlerin farklı ihtiyaçları dikkate alınarak tasarlanacak eğitim modelleri, hem çocukların hem de ailelerin sağlıklı gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, erken çocuklukta duygusal gelişimi destekleyen ebeveyn eğitim programları alanında önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamakta ve uygulama ile araştırma literatürüne değerli katkılar sunmayı hedeflemektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, 48–72 aylık çocukların ebeveynlerine yönelik geliştirilen "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı"nın etkililiğini bilimsel olarak değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan alt amaçlara aşağıda yer verilmiştir.

- Deney ve kontrol grubu ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları (ödül, ceza, ihmal, avutma/dikkat dağıtma, büyütme) öntest ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?
- Deney grubu ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları (ödül, ceza, ihmal, avutma/dikkat dağıtma, büyütme) son-test puan ortalamaları ön-test puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek midir?
- Kontrol grubu ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları (ödül, ceza, ihmal, avutma/dikkat dağıtma, büyütme) ön-test/son-test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?
- Deneme grubu ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları (ödül, ceza, ihmal, avutma/dikkat dağıtma, büyütme) son-test puan ortalamaları, kontrol grubu ebeveynlerin son-test puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek midir?

Yöntem

Bu bölümde, araştırmada kullanılan yöntemsel çerçeve ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Araştırmanın modeli, çalışma grubunun özellikleri, veri toplama araçlarının yapısı ve verilerin analizinde izlenen çözümleme teknikleri, alt başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden deneysel araştırma modeli çerçevesinde, ön test–son test kontrol gruplu desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ön test–son test kontrol gruplu desen, bağımsız değişkenin etkisini ölçmek amacıyla hem deney hem de kontrol grubuna müdahale öncesinde ve sonrasında ölçümler yapılmasına olanak tanıyan güçlü bir araştırma tasarımıdır (Büyüköztürk, 2014). Bu

modelde, deney grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen müdahale programı uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamaktadır. Böylece, gözlemlenen değişimlerin bağımsız değişkene atfedilmesi mümkün hale gelmektedir (Campbell ve Stanley, 1963).

Araştırmada bağımlı değişken, 48–72 aylık çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri duygu sosyalleştirme davranışları olarak belirlenmiştir. Bu davranışlar, ebeveynlerin çocuklarının duygularını tanıma, anlama, ifade etme ve düzenleme süreçlerine yönelik tutum ve uygulamalarını kapsamaktadır. Bağımsız değişken ise, bu çalışmanın temel müdahalesi olan "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı"dır. Program, ebeveynlerin çocuklarının duygusal gelişimini desteklemeye yönelik bilgi, farkındalık ve becerilerini artırmayı hedeflemektedir.

Bu tasarımın tercih edilme nedeni, eğitim programının etkilerini hem deney hem de kontrol gruplarında karşılaştırmalı olarak değerlendirme olanağı sunması ve böylece iç geçerliği yüksek sonuçlar elde etmeye imkân tanımasıdır. Ayrıca, ön test–son test ölçümleri sayesinde, bağımlı değişkende gözlenen değişimlerin yalnızca müdahaleden kaynaklanıp kaynaklanmadığı daha güvenilir bir şekilde ortaya konabilmektedir (Shadish ve ark., 2002).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada örneklem, nitel araştırma yöntemlerinde sıkça kullanılan amaçlı örnekleme (purposive sampling) tekniği ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına en uygun birey veya grupların bilinçli olarak seçilmesini sağlayan, olasılıklı olmayan bir örnekleme yöntemidir (Patton, 2015). Bu yaklaşım, çalışmanın hedef evrenini en iyi şekilde temsil edecek katılımcıların seçilmesini amaçlar ve rastgelelik yerine araştırma amacına uygunluk kriterini ön plana çıkarır. Örneklem seçiminde ilana çıkılarak gönüllü başvurular alınmış; başvuran ebeveynler arasından, Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu) sonuçlarına göre olumlu duygu sosyalleştirme davranışlarını en az ve olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını en fazla sergileyen ebeveynler araştırma örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemi, İstanbul ili Bahçelievler ilçesinde ikamet eden, 48–72 aylık çocuğa sahip 70 ebeveynden oluşmaktadır. Bu ebeveynlerin 47'si (%67,1) anne, 23'ü babadır. Ebeveynlerin büyük çoğunluğu (N=29,%41,4) 31–37 yaşları arasındadır ve yine büyük çoğunluk (N=30, %42,9) öğrenim düzeyi açısından lise mezunu olduklarını bildirmiştir. Katılımcıların çocuklarının 37'si (%52,9) oğlan ve 33'ü (%47,1) kız çocuğudur ve çocukların 45'i (64,3) 60–72 aylık, 25'i (%35,7) 48–60 aylıktır. Katılımcılar, deneysel araştırma modelinin gerektirdiği şekilde iki gruba ayrılmıştır: 35 ebeveyn deney grubunda, 35 ebeveyn ise kontrol grubunda yer almıştır. Deney grubuna Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamıştır. Bu yapılandırma, müdahale öncesi ve sonrası ölçümlerin karşılaştırılmasına olanak tanıyarak programın etkililiğini değerlendirmeyi mümkün kılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmada çalışmacı tarafından hazırlanmış olan bilgi formu aracılığıyla ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, çocuklarının/öğrencilerinin yaşı gibi demografik özellikler ile ilgili bilgiler toplanmıştır.

Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Ersay (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu), O'Neal ve Magai (2005) tarafından ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, ebeveynlerin çocuklarının dört temel duygu durumuna—öfke, üzüntü, korku ve aşırı neşe—verdikleri tepkileri değerlendirmeyi hedeflemektedir. Beş alt boyuttan oluşan ölçek, her biri 15 maddeden oluşan "ödül," "ceza," "ihmal," "avutma/dikkat dağıtma" ve "büyütme" boyutlarını kapsamaktadır. "Ödül" alt boyutu, çocuğun duygularına olumlu ve kabullenici tepkiler verilmesini; "büyütme" alt boyutu, ebeveynin çocuğun yaşadığı duyguyu aynı yoğunlukta deneyimleyip yansıtmasını; "ceza" alt boyutu, çocuğun duygularının reddedilmesini veya onaylanmamasını; "ihmal" alt boyutu, çocuğun duygularına karşı farkındalık eksikliği veya tepkisiz kalmayı; "avutma/dikkat dağıtma" alt boyutu ise çocuğun duygularını önemsizleştirme ya da dikkatini başka yöne çekmeyi ifade etmektedir. Ölçekte yer alan maddeler, ebeveynlerin bu tepkileri ne sıklıkla kullandıklarını değerlendirmek amacıyla 5'li Likert tipinde (1=Asla, 5=Çok sık) derecelendirilmiştir. Orijinal formun Cronbach's alpha iç tutarlılık katsayıları ödül için ,93; ceza için ,72; ihmal için ,75; avutma için ,80; büyütme için ,66 olarak rapor edilmiştir. Türkçe uyarlama çalışmasında ise bu katsayılar sırasıyla ,83; ,84; ,85; ,84 ve ,79'dur. Mevcut çalışmada anneler tarafından doldurulan formlarda iç tutarlılık katsayıları ödül için ,74; ceza için ,86; büyütme için ,79; avutma için ,79; ihmal için ,81; babalar tarafından doldurulan formlarda ise sırasıyla ,86; ,85; ,80; ,88 ve ,80 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin hem orijinal hem de Türkçe formunun güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin kullanımı için yazardan gerekli izinler alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma, ön test–son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın temel amacı, "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı"nın, 48–72 aylık çocukların ebeveynlerinin duygu sosyalleştirme davranışları üzerindeki etkisini incelemektir. Bu kapsamda çalışmaya toplam yetmiş ebeveyn katılmış, katılımcılar rastgele atama yöntemiyle deney grubu ve kontrol grubu olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Veri toplama araçları olarak kullanılan Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu), öncelikle her iki gruptaki ebeveynlere ön test olarak uygulanmıştır. Deney grubuna, yapılandırılmış "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı" belirlenen oturum sayısı ve içerikte uygulanmış; kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Program tamamlandıktan sonra her iki gruba da aynı ölçme araçları son test olarak tekrar uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, programın ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

Program Geliştirme Süreci

Bu araştırmada kullanılan "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı"nın geliştirilme süreci, program geliştirme alanında önerilen bilimsel adımlar ve ilgili literatür doğrultusunda yürütülmüştür. Öncelikle, programın içeriğinin belirlenmesi aşamasında kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş; programın hedef, kazanım ve içerik boyutları ile öğretim yöntemleri, teknikleri, değerlendirme araçları, oturum süresi ve oturum-hedef uyumu gibi yapısal unsurlar titizlikle planlanmıştır. Program geliştirme sürecinde, hedef kitleyi oluşturan ebeveynlerin duygu sosyalleştirme becerilerine yönelik ihtiyaçlarının belirlenebilmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda, literatür incelemesinin ardından, yarı yapılandırılmış altı görüşme sorusu hazırlanmış; bu sorular dört alan uzmanı ve bir program geliştirme uzmanına iletilerek kapsam geçerliği açısından değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra, video konferans yöntemi ile yedi anne ve üç baba olmak üzere toplam on ebeveyn ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Odak grup görüşmesinden elde edilen bulgular, programın taslak versiyonunun hazırlanmasında temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Hazırlanan taslak program, dört alan uzmanı, bir eğitim programı uzmanı ve hedef kitlenin özelliklerini temsil edebilecek bir

ebeveynden oluşan toplam yedi kişiye iletilmiş ve görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri incelendiğinde programın uygulanabilir bulunduğu görülmüş; bu doğrultuda pilot uygulama aşamasına geçilmiştir. Pilot uygulama sürecinde, programın ilk üç ve son oturumu, on kişiden oluşan bir ebeveyn grubuna uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrası, bir ölçme-değerlendirme uzmanı, bir alan uzmanı ve bir eğitim programı uzmanının katılımıyla değerlendirme formları hazırlanmış ve programın nihai versiyonu oluşturulmuştur.

Nihai "Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı" sekiz oturumdan oluşmakta olup her oturum 120 dakika sürmektedir. Oturumların yapısı üç temel aşamadan oluşmaktadır: (1) ısınma ve giriş etkinlikleri, (2) öğretme-öğrenme uygulamaları ve (3) değerlendirme-özet bölümü. Program, haftada bir oturum olmak üzere toplam sekiz hafta boyunca uygulanmıştır. Bu yapılandırma, ebeveynlerin duygu sosyalleştirme becerilerini pekiştirmelerine, öğrendiklerini deneyimlemelerine ve süreç içinde davranışsal değişim geliştirmelerine olanak sağlamayı amaçlamaktadır.

Verilerin Analizi

Yarı deneysel modele uygulanan Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı'nın etkililiğini belirlemek amacıyla öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Normallik için veri setinin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve elde edilen değerlerin −2 ile +2 arasında olup olmadığına bakılmıştır. Ölçekte yer alan her bir boyut için hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayıları belirlenen aralıkta olduğundan verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Bu nedenle veriler parametrik istatistiksel analiz yöntemleri ile analiz edilmiştir. Dağılımın normal olduğu tespit edildikten sonra, 48–72 aylık çocukları olan ebeveynler için geliştirilen Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı'nın ebeveynlerin çocuklarının duygularına verdiği tepkiler (ödül, ceza, büyütme, ihmal ve avutma boyutları) üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla parametrik istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Kontrol grubu ile deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımlı örneklemler t-testi kullanılmıştır. Ayrıca, kontrol grubu ile deney grubunun ön test puanları arasında fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yürütülmüştür. Veriler SPSS 26 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 09.01.2025 tarihi ve 43/19 karar numarası ile etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı, gönüllülük esasları, istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri ve verilerin gizli tutulacağı bilgileri sözlü olarak verilmiş; ardından tüm katılımcılardan sözlü bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Yazılı onam alınmaması, katılımcı grubunun özellikleri ve araştırmanın düşük riskli yapısı nedeniyle tercih edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinden ortaya çıkan bulgular sistematik biçimde sunulmaktadır.

Deney Grubundaki Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Ön-Test ile Son-Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.

Deney grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla bağımlı örneklemler *t*-testi yürütülmüştür. Sonuçlar, ödül [$t(34) = -8{,}705$, $p < {,}001$], ceza [$t(34) = 19{,}735$, $p < {,}001$], büyütme [$t(34) = 21{,}718$, $p < {,}001$], ihmal etme [$t(34) = 10{,}010$, $p < {,}001$] ve dikkat dağıtma [$t(34) = 28{,}133$, $p < {,}001$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Ödül davranışı için ön-test puan ortalamalarının (*Ort.* = 4,03, *SS* = ,60) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 4,93, *SS* = ,08) anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Ceza davranışı için ise ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 2,93, *SS* = ,48) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,14, *SS* = ,14) anlamlı düzeyde yüksektir. Benzer şekilde büyütme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 3,46, *SS* = ,49) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,26, *SS* = ,22) anlamlı düzeyde yüksektir. İhmal etme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 2,12, *SS* = ,55) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,08, *SS* = ,10) anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak, dikkat dağıtma davranışı için ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 3,70, *SS* = ,47), son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,22, *SS* = ,18) anlamlı düzeyde yüksektir. Sonuçlar, Tablo 1'de detaylı olarak verilmiştir.

Deney Grubundaki Ebeveynlerin Duygular Özelinde Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Ön-Test ile Son-Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Deney grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla bağımlı örneklemler *t*-testi yürütülmüştür. Sonuçlar, her duygu için özel olacak şekilde aşağıda aktarılmıştır. Ayrıca Tablo 2'de detaylı olarak incelenebilir.

Üzüntü

Üzüntü duygusu için ödül [$t(34) = -6{,}632$, $p < {,}001$], ceza [$t(34) = 16{,}634$, $p < {,}001$], büyütme [$t(34) = 16{,}248$, $p < {,}001$], ihmal etme [$t(34) = 8{,}913$, $p < {,}001$] ve dikkat dağıtma [$t(34) = 16{,}592$, $p < {,}001$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Üzüntüyü ödüllendirme davranışı için ön-test puan ortalamalarının (*Ort.* = 4,20, *SS* = ,70) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 4,99, *SS* = ,06) anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Üzüntüyü cezalandırma davranışı için ise ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 3,11, *SS* = ,72) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,07, *SS* = ,13) anlamlı düzeyde yüksektir. Benzer şekilde üzüntüyü büyütme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,06, *SS* = ,73) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,44, *SS* = ,45) anlamlı düzeyde yüksektir. Üzüntüyü ihmal etme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,91, *SS* = ,61) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1, *SS* = 0) anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak, üzüntüde dikkati dağıtma davranışı için ön-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,08, *SS* = ,73), son-test puan ortalamalarından (*Ort.* = 1,44, *SS* = ,43) anlamlı düzeyde yüksektir.

Öfke

Öfke duygusu için ödül [$t(34) = -7{,}000$, $p < {,}001$], ceza [$t(34) = 14{,}946$, $p < {,}001$], büyütme [$t(34) = 11{,}211$, $p < {,}001$], ihmal

Tablo 1.
Deney grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Zaman	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Ödül	Ön-test	4,03	,60	−8,705	34	,000
	Son-test	4,93	,08			
Ceza	Ön-test	2,93	,48	19,735	34	,000
	Son-test	1,14	,14			
Büyütme	Ön-test	3,46	,49	21,718	34	,000
	Son-test	1,26	,22			
İhmal Etme	Ön-test	2,02	,55	10,010	34	,000
	Son-test	1,08	,10			
	Ön-test	3,70	,47	28,133	34	,000
Dikkat Dağıtma	Son-test	1,22	,18			

Tablo 2.
Deney grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu	Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Zaman	Ort	SS	*t*	sd	*p*
Üzüntü	Ödül	Ön-test	4,20	,70	−6,632	34	,000
		Son-test	4,99	,06			
	Ceza	Ön-test	3,11	,72	16,634	34	,000
		Son-test	1,07	,13			
	Büyütme	Ön-test	4,06	,73	16,248	34	,000
		Son-test	1,44	,45			
	İhmal Etme	Ön-test	1,91	,61	7,506	34	,000
		Son-test	1,10	,16			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	4,08	,73	16,592	34	,000
		Son-test	1,44	,43			
Öfke	Ödül	Ön-test	4,13	,71	−7,000	34	,000
		Son-test	4,99	,06			
	Ceza	Ön-test	3,34	,64	14,946	34	,000
		Son-test	1,40	,37			
	Büyütme	Ön-test	3,30	,89	11,211	34	,000
		Son-test	1,40	,38			
	İhmal Etme	Ön-test	2,03	,60	8,870	34	,000
		Son-test	1,10	,16			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	3,54	,60	23,893	34	,000
		Son-test	1,01	,06			
Korku	Ödül	Ön-test	4,35	,73	−4,638	34	,000
		Son-test	4,96	,22			
	Ceza	Ön-test	3,20	,63	19,053	34	,000
		Son-test	1,05	,14			
	Büyütme	Ön-test	3,29	1,01	12,881	34	,000
		Son-test	1,09	,15			
	İhmal Etme	Ön-test	1,82	,57	8,533	34	,000
		Son-test	1,00	0			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	3,94	,58	22,959	34	,000
		Son-test	1,41	,34			
Neşe	Ödül	Ön-test	3,44	,82	-9,184	34	,000
		Son-test	4,78	,25			
	Ceza	Ön-test	2,07	,53	9,918	34	,000
		Son-test	1,06	,23			
	Büyütme	Ön-test	3,19	,73	15,919	34	,000
		Son-test	1,11	,18			
	İhmal Etme	Ön-test	2,32	,91	6,899	34	,000
		Son-test	1,20	,29			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	3,26	,81	16,586	34	,000
		Son-test	1,01	,06			

etme [$t(34)=8,870$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=23,893$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Öfkeyi ödüllendirme davranışı için ön-test puan ortalamalarının (*Ort.* =4,13, *SS*=,71) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =4,99, *SS*=,06) anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Öfkeyi cezalandırma davranışı için ise ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,34, *SS*=,64) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,40, *SS*=,37) anlamlı düzeyde yüksektir. Benzer şekilde öfkeyi büyütme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,30, *SS*=,89) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,40, *SS*=,38) anlamlı düzeyde yüksektir. Öfkeyi ihmal etme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =2,03, *SS*=,60) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,10, *SS*=,16) anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak, öfkede dikkati dağıtma davranışı için ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,54, *SS*=,60), son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,01, *SS*=,06) anlamlı düzeyde yüksektir.

Korku

Korku duygusu için ödül [$t(34)=-4,638$, $p < ,001$], ceza [$t(34)=19,053$, $p < ,001$], büyütme [$t(34)=12,881$, $p < ,001$], ihmal etme [$t(34)=8,533$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=22,959$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Korkuyu ödüllendirme davranışı için ön-test puan ortalamalarının (*Ort.* =4,35, *SS*=,73) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =4,96, *SS*=,22) anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Korkuyu cezalandırma davranışı için ise ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,20, *SS*=,63) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,05, *SS*=,14) anlamlı düzeyde yüksektir. Benzer şekilde korkuyu büyütme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,29, *SS*=1,01) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,09, *SS*=,15) anlamlı düzeyde yüksektir. Korkuyu ihmal etme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =1,82, *SS*=,57) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1, *SS*=0) anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak, korkuda dikkati dağıtma davranışı için ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,94, *SS*=,58), son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,41, *SS*=,34) anlamlı düzeyde yüksektir.

Neşe

Neşe duygusu için ödül [$t(34)=-9,184$, $p < ,001$], ceza [$t(34)=9,918$, $p < ,001$], büyütme [$t(34)=.709$, $p > ,05$], ihmal etme [$t(34)=6,899$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=16,586$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Neşeyi ödüllendirme davranışı için ön-test puan ortalamalarının (*Ort.* =3,44, *SS*=,82) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =4,78, *SS*=,25) anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Neşeyi cezalandırma davranışı için ise ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =2,07, *SS*=,53) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,06, *SS*=,23) anlamlı düzeyde yüksektir. Benzer şekilde neşeyi büyütme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,19, *SS*=,73) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,11, *SS*=,18) anlamlı düzeyde yüksektir. Neşeyi ihmal etme davranışı için de ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =2,32, *SS*=,91) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,20, *SS*=,29) anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak, neşede dikkati dağıtma davranışı için ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,25, *SS*=,81), son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =1,01, *SS*=,06) anlamlı düzeyde yüksektir.

Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Ön-Test ile Son-Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla bağımlı örneklemler t – testi yürütülmüştür. Sonuçlar, yalnızca ceza [$t(34)=2,254$, $p < ,05$] davranışı için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Bu davranış için ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =3,07, *SS*=,32) son-test puan ortalamalarından (*Ort.* =2,88, *SS*=,34) anlamlı düzeyde yüksektir. Bunun dışında ödül [$t(34)=-,847$, $p > ,05$], büyütme [$t(34)=1,554$, $p > ,05$], ihmal etme [$t(34)=,069$, $p > ,05$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=1,730$, $p > ,05$] davranışları için kontrol grubu ebeveynlerin ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Sonuçlar, Tablo 3'te detaylı şekilde incelenebilir.

Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin Duygular Özelinde Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Ön-Test ile Son-Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kontrol grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla bağımlı örneklemler *t*-testi yürütülmüştür. Sonuçlar, her duygu için özel olacak şekilde aşağıda aktarılmıştır. Ayrıca Tablo 4'te detaylı olarak incelenebilir.

Üzüntü

Üzüntü duygusu için ödül [$t(34)=-,568$, $p > ,05$], ceza [$t(34)=,437$, $p > ,05$], büyütme [$t(34)=,709$, $p > ,05$], ihmal etme [$t(34)=,236$, $p >$

Tablo 3.
Kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Zaman	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Ödül	Ön-test	3,76	,30	−,847	34	,403
	Son-test	3,83	,40			
Ceza	Ön-test	3,07	,32	2,254	34	,031
	Son-test	2,88	,34			
Büyütme	Ön-test	3,53	,35	1,554	34	,130
	Son-test	3,41	,33			
İhmal Etme	Ön-test	2,41	,27	,069	34	,945
	Son-test	2,41	,26			
Dikkat Dağıtma	Ön-test	3,80	,30	1,730	34	,093
	Son-test	3,66	,31			

Tablo 4.
Kontrol grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu	Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Zaman	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Üzüntü	Ödül	Ön-test	4,06	,47	−,568	34	,574
		Son-test	4,12	,57			
	Ceza	Ön-test	3,14	,57	,437	34	,665
		Son-test	3,08	,61			
	Büyütme	Ön-test	4,01	,52	,709	34	,483
		Son-test	3,92	,52			
	İhmal Etme	Ön-test	2,19	,41	,236	34	,815
		Son-test	2,16	,54			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	4,23	,50	1,005	34	,322
		Son-test	4,08	,57			
Öfke	Ödül	Ön-test	3,95	,46	−,153	34	,879
		Son-test	3,97	,51			
	Ceza	Ön-test	3,39	,44	1,033	34	,309
		Son-test	3,26	,55			
	Büyütme	Ön-test	3,60	,55	1,567	34	,126
		Son-test	3,40	,58			
	İhmal Etme	Ön-test	2,31	,45	,905	34	,372
		Son-test	2,21	,48			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	3,75	,47	1,274	34	,211
		Son-test	3,61	,53			
Korku	Ödül	Ön-test	4,12	,50	−,168	34	,868
		Son-test	4,14	,54			
	Ceza	Ön-test	3,20	,42	2,535	34	,016
		Son-test	2,94	,44			
	Büyütme	Ön-test	3,12	,78	−,057	34	,955
		Son-test	3,13	,61			
	İhmal Etme	Ön-test	2,17	,36	1,365	34	,181
		Son-test	2,05	,40			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	4,01	,41	1,294	34	,204
		Son-test	3,87	,49			
Neşe	Ödül	Ön-test	2,91	,59	−1,374	34	,178
		Son-test	3,08	,47			
	Ceza	Ön-test	2,53	,56	2,279	34	,029
		Son-test	2,25	,44			
	Büyütme	Ön-test	3,40	,51	1,598	34	,119
		Son-test	3,19	,48			
	İhmal Etme	Ön-test	2,98	,53	−1,978	34	,056
		Son-test	3,22	,44			
	Dikkat Dağıtma	Ön-test	3,21	,56	,742	34	,463
		Son-test	3,09	,64			

,05] ve dikkat dağıtma [$t(34)=16,592$, $p > ,05$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür.

Öfke

Öfke duygusu için ödül [$t(34)=-,153$, $p > ,05$], ceza [$t(34)=1,033$, $p > .05$], büyütme [$t(34)=1,567$, $p > ,05$], ihmal etme [$t(34)=,905$, $p > ,05$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=1,274$, $p > ,05$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür.

Korku

Korku duygusu için yalnızca ceza davranışının ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür [$t(34)=2,535$, $p < .05$]. Buna göre, kontrol grubundaki ebeveynlerin korkuyu cezalandırma ön-test puan ortalamaları (*Ort.*=3,20, *SS*=.42), son-test puan ortalamalarından (*Ort.*=2,94, *SS*=.44) anlamlı düzeyde yüksektir.

Bunun dışında, korku duygusu için ödüllendirme [$t(34)=-,168$, $p > ,05$], büyütme [$t(34)=-,057$, $p > ,05$], ihmal etme [$t(34)=1,365$, $p > ,05$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=1,294$, $p > ,05$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür.

Neşe

Neşe duygusu için yalnızca ceza davranışının ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür [$t(34)=2,279$, $p < ,05$]. Buna göre, kontrol grubundaki ebeveynlerin korkuyu cezalandırma ön-test puan ortalamaları (*Ort.*=2,53, *SS*=,56), son-test puan ortalamalarından (*Ort.*=2,25, *SS*=,44) anlamlı düzeyde yüksektir.

Bunun dışında, neşe duygusu için ödül [$t(34)=-1,374$, $p > ,05$], büyütme [$t(34)=1,598$, $p > ,05$], ihmal etme [$t(34)=-1,978$, $p > ,05$] ve dikkat dağıtma [$t(34)=,742$, $p > ,05$] davranışlarının her biri için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür.

Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları Ön – Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ön-test puan ortalamalarının karşılaştırılması amacıyla bağımsız örneklemler *t*-testi yürütülmüştür.

Sonuçlar, ödül [$t(61,649)=3,058$, $p < ,01$] ve ihmal etme [$t(49,710)=-3,755$, $p < .001$] ve davranışlarının her biri için deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin ödül davranışına ilişkin ön-test puan ortalamaları (*Ort.*=4,03, *SS*=,60), kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.*=3,76, *SS*=,30) anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca, deney grubundaki ebeveynlerin ihmal etme davranışına ilişkin ön-test puan ortalamaları (*Ort.*=2,02, *SS*=,55), kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.*=2,41, *SS*=,27) anlamlı düzeyde düşüktür.

Ceza [$t(68)=-1,392$, $p > ,05$], büyütme [$t(61,310)=-,698$, $p > ,05$] ve dikkat dağıtma [$t(57,714)=-1,003$, $p > ,05$] davranışlarına ilişkin ön-test puan ortalamaları açısından ise deney ve kontrol grubu ebeveynler arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Sonuçlar, detaylı şekilde Tablo 5'te incelenebilir.

Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin Duygular Özelinde Duygu Sosyalleştirme Davranışları Ön – Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışları ön-test puan ortalamalarının

Tablo 5.
Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ön – test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Grup	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Ödül	Deney	4,03	,60	2,734	50,088	,021
	Kontrol	3,76	,30			
Ceza	Deney	2,93	,48	−1,392	68	,168
	Kontrol	3,07	,32			
Büyütme	Deney	3,46	,49	−,698	61,310	,488
	Kontrol	3,53	,35			
İhmal Etme	Deney	2,02	,55	−3,755	49,710	,000
	Kontrol	2,41	,27			
	Deney	3,70	,47	−1,003	57,714	,320
Dikkat Dağıtma	Kontrol	3,80	,30			

karşılaştırılması amacıyla bağımsız örneklemler *t*-testi yürütülmüştür. Sonuçlar, her duygu için özel olacak şekilde aşağıda aktarılmış ve detaylı şekilde Tablo 6'da verilmiştir.

Üzüntü

Üzüntü duygusu için yalnızca ihmal etme [$t(60{,}054) = -2{,}223$, $p < ,05$] davranışı için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin üzüntüyü ihmal etme ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =1,91, *SS*=,61) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* =2,19, *SS*=,41) anlamlı düzeyde düşüktür. Üzüntü duygusu için ödül [$t(59{,}543) = ,994$, $p > ,05$], ceza [$t(68) = -,184$, $p > ,05$], büyütme [$t(61{,}494) = ,314$, $p > ,05$], ve dikkat dağıtma [$t(60{,}028) = -1{,}023$, $p > ,05$] puan ortalamaları açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Öfke

Öfke duygusu için de yalnızca ihmal etme [$t(68) = 2{,}264$, $p < ,05$] davranışı için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin öfkeyi ihmal etme ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =2,03, *SS*=,60) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* =2,32, *SS*=,45) anlamlı düzeyde düşüktür. Öfke duygusu için ödül [$t(58{,}431) = 1{,}255$, $p > ,05$], ceza [$t(60{,}244) = -,363$, $p > ,05$], büyütme [$t(56{,}601) = -1{,}676$, $p > ,05$], ve dikkat dağıtma [$t(68) = -1{,}612$, $p > ,05$] puan ortalamaları açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Korku

Korku duygusu için de yalnızca ihmal etme [$t(57{,}986) = -3{,}088$, $p < ,01$] davranışı için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin korkuyu ihmal etme ön-test puan ortalamaları (*Ort.* =1,82, *SS*=,57) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* =2,17, *SS*=,36) anlamlı düzeyde düşüktür. Korku duygusu için ödül [$t(60{,}627) = 1{,}527$, $p > ,05$], ceza [$t(59{,}237) = 0$, $p > ,05$], büyütme [$t(68) = ,795$, $p > ,05$], ve dikkat dağıtma [$t(60{,}719) = -,552$, $p > ,05$] puan ortalamaları açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Neşe

Neşe duygusu için ödül [$t(61{,}649) = 3{,}058$, $p < ,01$], ceza [$t(68) = -3{,}560$, $p < ,01$] ve ihmal etme [$t(54{,}950) = -3{,}673$, $p < ,001$] davranışları için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu saptanmıştır. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin ödül davranışı puan ortalamaları (*Ort.* =3,44, *SS*=,82) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* =2,91, *SS*=,59) anlamlı düzeyde yüksektir. Bunun yanında, deney grubundaki ebeveynlerin neşeyi cezalandırma puan ortalamaları (*Ort.* =2,07, *SS*=,53) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* =2,53, *SS*=,56) anlamlı düzeyde

Tablo 6.
Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ön – test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu	Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Grup	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Üzüntü	Ödül	Deney	4,20	,70	,994	59,543	,324
		Kontrol	4,06	,47			
	Ceza	Deney	3,11	.72	−,184	68	,855
		Kontrol	3,14	,57			
	Büyütme	Deney	4,06	,73	,314	61,494	,754
		Kontrol	4,01	,52			
	İhmal Etme	Deney	1,91	,61	−2,223	60,054	,030
		Kontrol	2,19	,41			
	Dikkat Dağıtma	Deney	4,08	,73	−1,023	60,028	,310
		Kontrol	4,23	,50			
Öfke	Ödül	Deney	4,13	,71	1,255	58,431	,215
		Kontrol	3,95	,46			
	Ceza	Deney	3,34	,64	−,363	60,244	,718
		Kontrol	3,39	,44			
	Büyütme	Deney	3,30	,89	−1,676	56,601	,099
		Kontrol	3,60	,55			
	İhmal Etme	Deney	2,03	,60	−2,264	68	,027
		Kontrol	2,31	,45			
	Dikkat Dağıtma	Deney	3,54	,60	−1,612	68	,112
		Kontrol	3,75	,47			
Korku	Ödül	Deney	4,35	,73	1,527	60,627	,132
		Kontrol	4,12	,50			
	Ceza	Deney	3,20	,63	,000	59,237	1,000
		Kontrol	3,20	,42			
	Büyütme	Deney	3,29	1,01	,795	68	,429
		Kontrol	3,12	,78			
	İhmal Etme	Deney	1,82	,57	−3,088	57,986	,003
		Kontrol	2,17	,36			
	Dikkat Dağıtma	Deney	3,94	,58	−,552	60,719	,583
		Kontrol	4,01	,41			
Neşe	Ödül	Deney	3,44	,82	3,058	61,649	,003
		Kontrol	2,91	,59			
	Ceza	Deney	2,07	,53	−3,560	68	,001
		Kontrol	2,53	,56			
	Büyütme	Deney	3,19	,73	−1,393	60,856	,169
		Kontrol	3,40	,51			
	İhmal Etme	Deney	2,32	,91	−3,673	54,950	,001
		Kontrol	2,98	,53			
	Dikkat Dağıtma	Deney	3,26	,81	,285	60,378	,776
		Kontrol	3,21	,56			

Tablo 7.
Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ön – test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Grup	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Ödül	Deney	4,93	,08	16,006	36,870	,000
	Kontrol	3,83	,40			
Ceza	Deney	1,14	,14	−27,761	44,891	,000
	Kontrol	2,88	,34			
Büyütme	Deney	1,26	,22	−31,782	68	,000
	Kontrol	3,41	,33			
İhmal Etme	Deney	1,08	,10	−28,408	43,866	,000
	Kontrol	2,41	,26			
Dikkat Dağıtma	Deney	1,22	,18	−40,196	68	,000
	Kontrol	3,66	,31			

düşüktür. Benzer şekilde, deney grubundaki ebeveynlerin neşeyi ihmal etme puan ortalamaları (*Ort.* = 2,32, *SS* = ,91) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 2,98, *SS* = ,53) anlamlı düzeyde düşüktür. Neşeyi büyütme [$t(60,856) = -1,393$, $p > ,05$] ve neşede dikkat dağıtma [$t(60,378) = ,258$, $p > ,05$] puanları açısından deney ve kontrol grupları açısından anlamlı fark bulunmamıştır.

Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları Son – Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması amacıyla bağımsız örneklemler *t*-testi yürütülmüştür.

Sonuçlar, ödül [$t(36,870) = 16,006$, $p < ,001$], ceza [$t(44,891) = -27,761$, $p < ,001$], büyütme [$t(68) = -31,782$, $p < ,001$], ihmal etme [$t(43,866) = -28,408$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(68) = -40,196$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin ödüllendirme davranışına ilişkin son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,93, *SS* = ,08), kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.* = 3,83, *SS* = ,40) anlamlı düzeyde yüksektir. Deney grubundaki ebeveynlerin cezalandırma davranışına ilişkin son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,14, *SS* = ,14) ise kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.* = 2,88, *SS* = ,34) anlamlı düzeyde düşüktür. Benzer şekilde, deney grubundaki ebeveynlerin büyütme davranışına ilişkin son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,26, *SS* = ,22), kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.* = 3,41, *SS* = ,33) anlamlı düzeyde düşüktür. Deney grubundaki ebeveynlerin ihmal etme davranışına ilişkin son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,08, *SS* = ,10) da kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.* = 2,41, *SS* = ,26) anlamlı düzeyde düşüktür. Son olarak, deney grubundaki ebeveynlerin ihmal etme davranışına ilişkin son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,22, *SS* = ,18) kontrol grubundaki ebeveynlerin puan ortalamalarından (*Ort.* = 3,66, *SS* = ,31) anlamlı düzeyde düşüktür.

Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin Duygular Özelinde Duygu Sosyalleştirme Davranışları Son – Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışları son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması amacıyla bağımsız örneklemler *t*-testi yürütülmüştür. Sonuçlar, her duygu için özel olacak şekilde aşağıda aktarılmış ve detaylı şekilde Tablo 8'de verilmiştir.

Üzüntü

Üzüntü duygusu için ödül [$t(34,659) = 8,918$, $p < ,001$], ceza [$t(37,312) = -19,052$, $p < ,001$], büyütme [$t(68) = -21,166$, $p < ,001$], ihmal etme [$t(34) = -12,764$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(68) = -21,921$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin üzüntüyü ödüllendirme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,99, *SS* = ,06) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 4,12, *SS* = ,57) anlamlı düzeyde yüksektir. Deney grubundaki ebeveynlerin üzüntüyü cezalandırma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,07, *SS* = ,13) ise kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,08, *SS* = ,61) anlamlı düzeyde düşüktür. Ayrıca, deney grubundaki ebeveynlerin üzüntüyü büyütme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,44, *SS* = ,45) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,92, *SS* = ,52) anlamlı düzeyde düşüktür. Deney grubundaki ebeveynlerin üzüntüyü ihmal etme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,00, *SS* = 0) da kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 2,16, *SS* = ,54) anlamlı düzeyde düşüktür. Son olarak, deney grubundaki ebeveynlerin üzüntüde dikkati dağıtma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,44, *SS* = ,43) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 4,08, *SS* = ,57) anlamlı düzeyde düşüktür.

Tablo 8.
Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları son – test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Duygu	Duygu Sosyalleştirme Davranışı	Grup	Ort	SS	*t*	SD	*p*
Üzüntü	Ödül	Deney	4,99	,06	8,918	34,659	,000
		Kontrol	4,12	,57			
	Ceza	Deney	1,07	,13	−19,052	37,312	,000
		Kontrol	3,08	,61			
	Büyütme	Deney	1,44	,45	−21,166	68	,000
		Kontrol	3,92	,52			
	İhmal Etme	Deney	1,00	0	−12,764	34	,000
		Kontrol	2,16	,54			
	Dikkat Dağıtma	Deney	1,44	,43	−21,921	68	,000
		Kontrol	4,08	,57			
Öfke	Ödül	Deney	4,99	,06	11,812	34,839	,000
		Kontrol	3,97	,51			
	Ceza	Deney	1,40	,37	−16,494	68	,000
		Kontrol	3,26	,55			
	Büyütme	Deney	1,40	,38	−17,177	58,643	,000
		Kontrol	3,40	,58			
	İhmal Etme	Deney	1,10	,16	−12,805	41,030	,000
		Kontrol	2,21	,48			
	Dikkat Dağıtma	Deney	1,01	,06	−29,024	34,777	,000
		Kontrol	3,61	.53			
Korku	Ödül	Deney	4,96	,22	8,307	45,576	,000
		Kontrol	4,14	,54			
	Ceza	Deney	1,05	,14	−24,280	41,167	,000
		Kontrol	2,94	,44			
	Büyütme	Deney	1,09	,15	−19,455	38,381	,000
		Kontrol	3,13	,60			
	İhmal Etme	Deney	1.00	0	−15,602	34	,000
		Kontrol	2,05	,40			
	Dikkat Dağıtma	Deney	1,41	,34	−24,404	68	,000
		Kontrol	3,87	,49			
Neşe	Ödül	Deney	4,78	.25	18,801	52,280	,000
		Kontrol	3,08	,47			
	Ceza	Deney	1,06	,23	−14,164	52,147	,000
		Kontrol	2,25	,44			
	Büyütme	Deney	1,11	,18	−23,954	43,342	,000
		Kontrol	3,19	,48			
	İhmal Etme	Deney	1,20	,29	−22,494	59,099	,000
		Kontrol	3,22	,44			
	Dikkat Dağıtma	Deney	1.01	,06	−19,221	34,528	,000
		Kontrol	3,09	,64			

Öfke

Öfke duygusu için ödül [$t(34,839) = 11,812$, $p < ,001$], ceza [$t(68) = -16,494$, $p < ,001$], büyütme [$t(58,643) = -17,177$, $p < ,001$], ihmal etme [$t(41,030) = -12,805$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(34,777) = -29,024$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin öfkeyi ödüllendirme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,99, *SS* = ,06) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,97, *SS* = ,51) anlamlı düzeyde yüksektir. Deney grubundaki ebeveynlerin öfkeyi cezalandırma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,40, *SS* = ,37) ise kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,40, *SS* = ,58) anlamlı düzeyde düşüktür. Ayrıca, deney grubundaki ebeveynlerin öfkeyi büyütme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,40, *SS* = ,38) kontrol grubundaki ebeveynlerin

ortalamalarından (*Ort.* = 3,40, *SS* = ,58) anlamlı düzeyde düşüktür. Deney grubundaki ebeveynlerin öfkeyi ihmal etme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,10, *SS* = ,16) da kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 2,21, *SS* = ,48) anlamlı düzeyde düşüktür. Son olarak, deney grubundaki ebeveynlerin öfkede dikkati dağıtma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,01, *SS* = ,06) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,61, *SS* = ,53) anlamlı düzeyde düşüktür.

Korku

Korku duygusu için ödül [$t(45{,}576) = 8{,}307$, $p < ,001$], ceza [$t(41{,}167) = -24{,}280$, $p < ,001$], büyütme [$t(38{,}381) = -19{,}455$, $p < ,001$], ihmal etme [$t(34) = -15{,}602$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(68) = -24{,}404$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin korkuyu ödüllendirme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,96, *SS* = ,22) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 4,14, *SS* = ,54) anlamlı düzeyde yüksektir. Deney grubundaki ebeveynlerin korkuyu cezalandırma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,05, *SS* = ,14) ise kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 2,94, *SS* = ,44) anlamlı düzeyde düşüktür. Ayrıca, deney grubundaki ebeveynlerin korkuyu büyütme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,09, *SS* = ,15) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,13, *SS* = ,60) anlamlı düzeyde düşüktür. Deney grubundaki ebeveynlerin korkuyu ihmal etme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,00, *SS* = 0) da kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 2,05, *SS* = ,40) anlamlı düzeyde düşüktür. Son olarak, deney grubundaki ebeveynlerin öfkede dikkati dağıtma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,41, *SS* = ,34) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,87, *SS* = ,49) anlamlı düzeyde düşüktür.

Neşe

Neşe duygusu için ödül [$t(52{,}280) = 18{,}801$, $p < ,001$], ceza [$t(52{,}147) = -14{,}164$, $p < ,001$], büyütme [$t(43{,}342) = -23{,}954$, $p < ,001$], ihmal etme [$t(59{,}099) = -22{,}494$, $p < ,001$] ve dikkat dağıtma [$t(34{,}528) = -19{,}221$, $p < ,001$] davranışlarının her biri için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Buna göre, deney grubundaki ebeveynlerin neşeyi ödüllendirme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 4,78, *SS* = ,25) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,08, *SS* = ,47) anlamlı düzeyde yüksektir. Deney grubundaki ebeveynlerin neşeyi cezalandırma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,06, *SS* = ,23) ise kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 2,25, *SS* = ,44) anlamlı düzeyde düşüktür. Ayrıca, deney grubundaki ebeveynlerin neşeyi büyütme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,11, *SS* = ,18) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,19, *SS* = ,48) anlamlı düzeyde düşüktür. Deney grubundaki ebeveynlerin neşeyi ihmal etme son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,20, *SS* = ,29) da kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,22, *SS* = ,44) anlamlı düzeyde düşüktür. Son olarak, deney grubundaki ebeveynlerin neşede dikkati dağıtma son-test puan ortalamaları (*Ort.* = 1,01, *SS* = ,06) kontrol grubundaki ebeveynlerin ortalamalarından (*Ort.* = 3,09, *SS* = ,64) anlamlı düzeyde düşüktür.

Tartışma

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular alan yazındaki ilgili çalışmalar ışığında yorumlanmış ve tartışılmıştır. Bulgular, araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınmış; elde edilen sonuçların benzer ve farklı yönleri önceki araştırmalarla karşılaştırılmıştır. Ayrıca, bulguların teorik ve uygulamalı anlamda ne ifade ettiği değerlendirilmiş, olası nedenler ve açıklamalar üzerinde durulmuştur. Tartışmalar, hem mevcut literatüre katkı sağlayacak biçimde hem de uygulamada ebeveyn eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunacak şekilde yapılandırılmıştır.

Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı'nın 48–72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarına etkisi incelenmiş ve deney grubundaki ebeveynlerin ön-test ve son-test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, deney grubundaki ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarında eğitim programı sonrasında anlamlı ve olumlu yönde değişimler meydana gelmiştir. Özellikle ödül davranışlarında gözlenen artış ile ceza, büyütme, ihmal etme ve dikkati dağıtma gibi olumsuz veya etkisiz duygu sosyalleştirme stratejilerinde belirgin azalma, programın ebeveynlerin çocuklarının duygusal deneyimlerine yönelik tepkilerini yeniden yapılandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları, uluslararası düzeyde yürütülen müdahale programlarının sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Havighurst ve arkadaşlarının (2010) geliştirdiği "Tuning in to Kids" programına ilişkin çalışmada, ebeveynlerin cezalandırıcı ve küçümseyici tepkilerinde anlamlı bir azalma, empatik ve destekleyici yaklaşımlarında ise belirgin bir artış saptanmıştır. Benzer şekilde, Wilson ve ark (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırma da duygu odaklı ebeveyn eğitimlerinin özellikle olumsuz tepkileri azaltmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Sanders ve arkadaşlarının (2000) tarafından geliştirilen "Triple P – Positive Parenting Program" ile Hoffman ve arkadaşlarının (2006) incelediği "Circle of Security" programı da ebeveynlerin olumsuz duygular karşısındaki tepkilerinde azalma, destekleyici ve anlayış temelli yaklaşımlarında ise artış sağladığını göstermektedir. Türkiye bağlamında yürütülen Kuru, Kesen ve Kesmez'in (2021) "Duygu Dostu Öğretmenlik ve Ebeveynlik" programı da benzer biçimde, ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocukların duygularına karşı daha duyarlı, rehberlik edici ve kabul edici biçimde yaklaştıklarını ortaya koymuştur. Havighurst ve diğerlerinin (2013) gerçekleştirdiği çalışmada, ailelere duygu koçluğu eğitimi verilmiş ve bu eğitimi alan ebeveynlerin duygu koçluğu tekniklerini kullanmalarının çocuklar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Eğitim sürecinde özellikle ebeveynlerin kendi duygularının ve davranışlarının farkında olmalarına vurgu yapılmıştır. Eğitim sonrasında elde edilen bulgular, duygu koçluğu eğitimi alan ebeveynlerin çocuklarının duygularına karşı daha az reddedici tutum sergilediklerini ve çocuklarda da olumlu duygusal gelişmeler gözlemlendiğini göstermiştir. Bu sonuçlar, mevcut araştırmanın bulgularıyla paralellik göstererek, eğitimin ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde duyarlılık ve farkındalık düzeyini artırdığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, mevcut çalışmada ödül davranışının artması ve olumsuz stratejilerin azalması, programın hedeflenen davranış değişimlerini gerçekleştirdiğini ve bu değişimlerin literatürde bildirilen olumlu sonuçlarla paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Deney grubundaki ebeveynlerin duygular özelinde duygu sosyalleştirme davranışlarının ön-test ile son-test puan ortalamaları karşılaştırıldığında edinilen bulgular, programın ebeveynlerin çocuklarının farklı duygularına verdikleri tepkiler üzerinde hem olumlu hem de anlamlı değişimler yarattığını göstermektedir. Bulgulara göre üzüntü, öfke, korku ve neşe gibi farklı duygulara yönelik ödültepkileri artarken, ceza, büyütme, ihmal etme ve dikkat dağıtma gibi olumsuz veya etkisiz duygu sosyalleştirme stratejilerinde anlamlı azalmalar gözlenmiştir. Bu sonuç, Gottman, Katz ve Hooven'un (1997) "Duygu Koçluğu Modeli"nde ifade edilen, çocukların duygularına destekleyici yanıt vermenin onların duygusal güvenlik algısını artırdığı ve duygusal düzenleme becerilerini geliştirdiği görüşüyle örtüşmektedir. Özellikle, üzüntü ve korku gibi olumsuz duygular karşısında cezalandırma ve ihmal tepkilerinin azalması, Eisenberg ve ark., (1998) çalışmalarında ebeveynlerin duygu sosyalleştirme sürecindeki destekleyici tepkilerinin çocuklarda yüksek düzeyde empati ve sosyal uyum sağladığını belirten bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, program sonrasında ödüllendirici tepkilerdeki artış, çocukların duygularının kabul edildiğini hissetmeleri ve duygusal deneyimlerini daha sağlıklı biçimde düzenlemeleri açısından önemlidir.

Bu sonuçlar, farklı duygulara özgü değişimin önemini vurgulayan diğer çalışmalarla da uyumludur. Havighurst ve ark., (2010) tarafından geliştirilen *"Tuning in to Kids"* programında, ebeveynlerin program

sonrasında çocuklarının öfke ve üzüntü ifadelerine daha kabul edici ve problem çözmeye yönelik yanıtlar verdiğini, cezalandırıcı veya küçümseyici tepkilerde ise anlamlı azalmalar olduğunu tespit etmiştir. Oh'un (2016) gerçekleştirdiği araştırmada annelerin duygu kabulü deneyimlerinin, çocukların duygu düzenleme becerilerini destekleme düzeyini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, mevcut araştırmanın ebeveynlerin çocuklarının duygularını fark etmelerine olanak tanıyarak, onların duygularına karşı daha duyarlı ve rehberlik edici bir tutum geliştirmelerine katkı sağladığı söylenebilir.

Ayrıca, mevcut çalışmada gözlenen sonuçlar, çocukların olumlu duygularına verilen destekleyici tepkilerin de önemini ortaya koymaktadır. Neşe gibi pozitif duygulara yönelik ödüllendirme davranışlarının artması, çocukların bu duygularını bastırmadan yaşamasına ve sosyal ilişkilerde daha açık iletişim kurmasına olanak tanıyabilir. Bu bağlamda, Fredrickson'un (2001) "Genişlet ve İnşa Et" (Broaden-and-Build) kuramı, olumlu duyguların sosyal kaynakları ve kişisel başa çıkma kapasitesini artırdığını savunmakta ve elde edilen bulgular bu kuramsal çerçeveyi desteklemektedir. Wilson ve ark (2012) de ebeveynlerin, çocukların neşe gibi olumlu duygularına yönelik tepkilerinde artış sağlanmasının, aile içi ilişkilerde daha güvenli bağlanma ve karşılıklı empatiyi güçlendirdiğini vurgulamaktadır.

Kontrol grubuna ilişkin bulgular, deney grubundan farklı olarak ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarında anlamlı bir değişim yaşanmadığını göstermektedir. Yalnızca cezalandırma davranışında ön-test puan ortalamalarına kıyasla son-test puan ortalamalarında küçük fakat istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş gözlenmiştir. Bu düşüş, herhangi bir eğitim ya da müdahale uygulanmamasına rağmen, zaman içinde ebeveynlerin bazı olumsuz tepkilerinde kısmi bir azalma olabileceğini düşündürmektedir. Ancak bu değişim, deney grubunda görülen kapsamlı ve çok yönlü değişimlerle kıyaslandığında sınırlı düzeydedir.

Bulgular, kontrol grubundaki ebeveynlerin farklı duygular karşısındaki duygu sosyalleştirme davranışlarında genel olarak anlamlı bir değişim olmadığını ortaya koymaktadır. Üzüntü ve öfke duyguları için ödül, ceza, büyütme, ihmal etme ve dikkat dağıtma stratejilerinde anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Korku duygusunda yalnızca cezalandırma tepkilerinde, neşe duygusunda ise yine yalnızca cezalandırma tepkilerinde anlamlı bir azalma bulunmuştur. Bu azalma, istatistiksel olarak anlamlı olsada, kapsamlı bir müdahale programı uygulanmadığı için değişimin sınırlı ve olasılıkla geçici olabileceği değerlendirilmektedir.

Alan yazındaki önceki araştırmalar, yapılandırılmış bir eğitim programı uygulanmadığında ebeveynlerin duygu sosyalleştirme stratejilerinde belirgin bir değişim görülmediğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Havighurst ve ark., (2010) ile Wilson ve ark (2012) tarafından yürütülen çalışmalarda, müdahale yapılmayan kontrol gruplarında ebeveyn tepkilerinin büyük ölçüde sabit kaldığı bildirilmiştir. Benzer biçimde, Eisenberg ve ark (1998), ebeveynlerin duygu sosyalleştirme sürecindeki davranışlarının, özel bir farkındalık veya eğitim süreci olmadığında değişmesinin düşük olasılık taşıdığını vurgulamaktadır.

Kontrol grubuna ilişkin bulgular, ebeveynlerin farklı duygular karşısındaki duygu sosyalleştirme davranışlarında genel olarak anlamlı bir değişim olmadığını ortaya koymaktadır. Üzüntü ve öfke duyguları için ödüllendirme, cezalandırma, büyütme, ihmal etme ve dikkat dağıtma stratejilerinde anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Korku duygusunda yalnızca cezalandırma tepkilerinde, neşe duygusunda ise yine yalnızca cezalandırma tepkilerinde anlamlı bir azalma bulunmuştur. Bu azalma, istatistiksel olarak anlamlı olsa da, kapsamlı bir müdahale programı uygulanmadığı için değişimin sınırlı ve olasılıkla geçici olabileceği değerlendirilmektedir.

Önceki araştırmalar, ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarında anlamlı ve kalıcı değişimlerin genellikle yapılandırılmış ve hedefe yönelik müdahaleler sonucunda ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Eisenberg ve ark., 1998; Havighurst ve ark., 2010). Mevcut araştırmada kontrol grubunda yalnızca belirli duygularda cezalandırma tepkilerinde gözlenen düşüş, ebeveynlerin bireysel farkındalık düzeyindeki artış, çocuklarının tepkilerini daha çok gözlemlemeleri veya sosyal çevreden etkilenmeleri gibi faktörlerle açıklanabilir. Ancak deney grubunda gözlenen çok boyutlu ve yüksek etki büyüklüğüne sahip değişimlerle karşılaştırıldığında, bu değişimlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Deney ve kontrol gruplarının ön-test puan ortalamalarının karşılaştırılması, araştırmanın başlangıcında iki grup arasındaki olası farklılıkları değerlendirmek açısından önem taşımaktadır. Bulgular, deney grubunun ödüllendirme davranışına ilişkin puanlarının kontrol grubuna kıyasla anlamlı derecede yüksek, ihmal etme davranışına ilişkin puanlarının ise anlamlı derecede düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, müdahale öncesinde deney grubundaki ebeveynlerin çocuklarının duygularını destekleyici yaklaşımlara görece daha yatkın, ihmal edici tepkilere ise daha az başvuran bir profil sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, cezalandırma, büyütme ve dikkat dağıtma stratejilerinde iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır; bu da olumsuz veya etkisiz duygu sosyalleştirme stratejilerinde başlangıç düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Alan yazında, müdahale öncesinde gruplar arasında gözlenen bu tür farklılıkların, programın etki büyüklüğünün yorumlanmasında dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2019). Özellikle ödüllendirme gibi olumlu stratejilerde başlangıçta yüksek puana sahip grupların, müdahale sonrasında daha hızlı ve belirgin gelişmeler gösterme potansiyeli bulunabilmektedir. Benzer şekilde, ihmal etme davranışındaki düşük başlangıç puanları, deney grubunun bu alanda müdahale öncesinde dahi daha duyarlı bir yaklaşım sergilediğini düşündürmektedir. Bu bulgular, Eisenberg ve ark., (1998) ebeveynlerin çocukların duygularına yönelik destekleyici ve ihmal edici olmayan tepkilerinin, çocukların sosyal-duygusal gelişiminde kritik rol oynadığına dair sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca, Havighurst ve ark., (2010) tarafından yürütülen "Tuning in to Kids" çalışmasında da benzer şekilde, müdahale öncesinde olumlu tepki düzeyi yüksek olan ebeveynlerin programdan daha fazla fayda sağladıkları rapor edilmiştir. Dolayısıyla, mevcut araştırmada başlangıçtaki bu farklar, programın etki değerlendirmesinde bağlamsal bir değişken olarak ele alınmalıdır.

Deney ve kontrol gruplarının ön-test puanlarının duygular bazında karşılaştırılması, ebeveynlerin müdahale öncesi yaklaşımlarındaki farklılıkları ortaya koymuştur. Bulgular, üzüntü, öfke ve korku duygularında ihmal etme davranışının deney grubunda anlamlı derecede düşük olduğunu, bunun da daha duyarlı bir ebeveynlik profiline işaret ettiğini göstermektedir (Eisenberg ve ark., 1998; Gottman ve ark., 1997). Neşe duygusunda ise deney grubu ödüllendirmede daha yüksek, cezalandırma ve ihmal etmede daha düşük puanlar almıştır. Bu durum, olumlu duyguları teşvik eden ve olumsuz tepkilerden kaçınan bir yaklaşımı göstermekte olup, olumlu duyguların ödüllendirilmesinin çocukların sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağladığını ortaya koyan bulgularla paraleldir (Fredrickson, 2001). Diğer duygularda anlamlı fark bulunmaması, bu alanlarda program etkisinin son-testte daha belirginleşebileceğini düşündürmektedir.

Elde edilen bulgular, uygulanan müdahale programının ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını anlamlı düzeyde değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle, deney grubundaki ebeveynlerin olumlu tepkilerden biri olan ödüllendirme davranışında belirgin bir artış göstermesi, programın çocukların duygularını kabul eden ve destekleyen bir ebeveynlik yaklaşımını güçlendirdiğini düşündürmektedir. Buna karşın,

cezalandırma, büyütme, ihmal etme ve dikkati dağıtma gibi olumsuz veya işlevsiz tepkilerde gözlenen anlamlı azalma, müdahalenin tepkisel ve duygu ifadesini bastırıcı ebeveynlik davranışlarını azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, literatürde duygu sosyalleştirme becerilerinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Eisenberg ve Fabes, 1994; Gottman ve ark., 1997). Daha önceki araştırmalarda da, ebeveynlere sağlanan yapılandırılmış duygusal farkındalık ve iletişim eğitimlerinin, olumlu duygu sosyalleştirme stratejilerini artırdığı ve cezalandırıcı ya da görmezden gelen tepkileri azalttığı belirtilmiştir (Havighurst ve ark., 2010; Lunkenheimer, Shields ve Cortina, 2007). Bu bağlamda, mevcut çalışmanın bulguları, programın ebeveynlerin çocuklarının duygusal deneyimlerine karşı daha duyarlı, kabul edici ve destekleyici bir yaklaşım geliştirmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar, uygulanan ebeveyn eğitim programının tüm temel duygulara (üzüntü, öfke, korku, neşe) yönelik duygu sosyalleştirme davranışlarında anlamlı değişimler yarattığını göstermektedir. Deney grubundaki ebeveynler, olumlu duygu sosyalleştirme stratejilerinden biri olan ödüllendirme davranışında belirgin bir artış gösterirken, cezalandırma, büyütme, ihmal etme ve dikkati dağıtma gibi olumsuz veya işlevsel olmayan tepkilerde anlamlı azalmalar kaydedilmiştir. Bu bulgu, müdahale programının yalnızca genel duygu sosyalleştirme eğilimlerini değil, aynı zamanda duygu türüne özgü ebeveyn tepkilerini de olumlu yönde dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Literatürde de benzer biçimde, özellikle duygulara özgü çalışmalarda, ebeveynlerin olumsuz duygular (ör. öfke, üzüntü, korku) karşısında daha yapıcı tepkiler vermesinin çocukların duygu düzenleme becerilerini güçlendirdiği, olumlu duygular (ör. neşe) karşısında ise destekleyici ve paylaşımcı bir tutumun çocukların sosyal yeterliliklerini artırdığı gösterilmiştir (Lunkenheimer, Shields ve Cortina, 2007). Dolayısıyla, elde edilen bulgular, ebeveyn eğitim programının duyguya özgü tepkileri hedef alarak ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarında köklü ve işlevsel bir dönüşüm sağladığını, bu dönüşümün ise çocukların duygusal gelişimi ve sosyal uyumuna doğrudan katkıda bulunduğunu göstermektedir. Ramsden ve Hubbard'ın (2002) gerçekleştirdikleri araştırmada, çocuklarının hem olumlu hem de olumsuz duygularını kabul eden ebeveynlerin çocuklarında saldırgan davranışların daha az görüldüğü; dolayısıyla bu ebeveynlerin çocuklarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurabildikleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda, çocuklarla kurulan duygu temelli iletişim biçimlerinin, onların duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklediği ve genel iyi oluş düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Türk literatüründe de benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Örneğin, Arslan ve Arıkan (2019), okul öncesi dönemde ebeveynlere verilen duygu sosyalleştirme eğitiminin, annelerin olumsuz duygulara verdikleri cezalandırıcı tepkileri azalttığını ve destekleyici tepkileri artırdığını göstermiştir. Kuru, Kesen ve Kesmez (2021), Duygu Koçluğu (Emotion Coaching) yaklaşımına dayalı "Duygu Dostu Öğretmenlik ve Ebeveynlik Eğitimi"ni alan okul öncesi öğretmenleri ve annelerle yürütülen nitel durum çalışmasında, katılımcıların eğitim sonrasında yaşam farkındalıklarında ve uygulama düzeylerinde önemli kazanımlar elde ettiklerini belirtmiştir. Araştırmada katılımcıların, çocuklarla iletişimlerinde daha empatik ve destekleyici olduğu, hem eğitim hem ebeveynlik rollerinde olumlu dönüşümler yaşadıkları görülmüştür. Kaya ve Çalık Var (2020) ise, ebeveynlerin duygusal farkındalık düzeylerinin artmasının, çocukların sosyal uyum puanlarını yükselttiğini ve problem davranışlarını azalttığını bulgulamıştır. Benzer şekilde, Özdemir ve Çorapçı (2016), ebeveynlerin olumlu duyguya yönelik paylaşım ve ödüllendirme davranışlarının, çocukların öz-düzenleme becerilerinde belirleyici bir rol oynadığını vurgulamıştır.

Bu çalışmanın önemli bir katkısı, yalnızca genel duygu sosyalleştirme eğilimlerini değil, aynı zamanda duyguya özgü stratejileri (ör. "üzüntüde ihmal etme" ya da "neşede ödüllendirme") analiz etmesidir. Bu, literatürde nadiren derinlemesine incelenen bir boyuttur ve hedeflenmiş müdahalelerin her duygu özelinde farklı etki yaratabileceğini göstermektedir (Yap ve ark., 2007; Asian ve ark., 2018).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı'nın, 48–72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, programın ebeveynlerin hem genel hem de duygulara özgü stratejilerinde anlamlı değişimler yarattığını göstermektedir. Deney grubunda, ödüllendirme gibi olumlu stratejilerde belirgin artış, cezalandırma, büyütme, ihmal etme ve dikkati dağıtma gibi olumsuz veya işlevsel olmayan stratejilerde ise anlamlı azalmalar gözlenmiştir. Bu değişimler, ebeveynlerin çocuklarının duygusal deneyimlerine karşı daha duyarlı, kabul edici ve destekleyici bir yaklaşım benimsediklerini ortaya koymaktadır. Duygulara özgü analizler, programın üzüntü, öfke, korku ve neşe gibi temel duygulara verilen tepkilerde de olumlu dönüşüm sağladığını ortaya koymuştur. Olumsuz duygular karşısında cezalandırma ve ihmalin azalması, olumlu duygular karşısında ise ödüllendirmenin artması, çocukların hem duygusal düzenleme becerilerinin hem de sosyal yeterliliklerinin desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Kontrol grubunda ise genel olarak anlamlı bir değişim gözlenmemiş, yalnızca bazı duygular karşısında cezalandırma tepkilerinde sınırlı azalmalar kaydedilmiştir. Bu durum, yapılandırılmış müdahale programlarının ebeveyn davranışlarını değiştirmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, ebeveynlere yönelik yapılandırılmış duygu sosyalleştirme programlarının, çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyen ebeveynlik yaklaşımlarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulguları, hem literatüre teorik katkı sunmakta hem de uygulamada ebeveyn eğitim programlarının içerik ve kapsamının geliştirilmesi açısından yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu doğrultuda, benzer müdahale programlarının farklı yaş gruplarında, kültürel bağlamlarda ve uzun dönemli izleme çalışmalarıyla desteklenmesi önerilmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, Duygu Sosyalleştirme Ebeveyn Eğitim Programı'nın ebeveynlerin çocuklarının duygularına yönelik tepkilerini anlamlı ve olumlu biçimde değiştirdiğini göstermektedir. Program, ebeveynlerin olumlu duygu sosyalleştirme stratejilerini güçlendirmiş, cezalandırma, büyütme, ihmal etme ve dikkati dağıtma gibi olumsuz veya işlevsiz tepkilerde ise belirgin azalmalar sağlamıştır. Bu sonuçlar, benzer içerikteki ebeveyn eğitimlerinin farklı sosyo-ekonomik düzeylerden ve kültürel bağlamlardan gelen ailelere uyarlanarak yaygınlaştırılmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Programın farklı toplumsal kesimlere ulaştırılması, çocukların duygusal gelişimini destekleyen ebeveynlik becerilerinin toplum genelinde yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırma, farklı duygulara özgü ebeveyn tepkilerinde ayrı ayrı değişimlerin meydana geldiğini ortaya koymuştur. Bu durum, eğitim programlarının içeriklerinde duygulara özgü modüllerin yer almasının önemini vurgulamaktadır. Örneğin, üzüntü duygusunda destekleyici tepkilerin artırılması veya neşe duygusunda ödüllendirmenin teşvik edilmesi, ebeveynlerin çocuklarının duygusal deneyimlerini daha bilinçli yönetmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, programın uzun vadeli etkilerinin korunabilmesi için eğitim sonrasında izleme çalışmaları, destekleyici çevrim içi gruplar veya rehberlik hizmetlerinin sunulması önerilmektedir. Okul öncesi kurumlarda öğretmenlerin ve rehberlik personelinin de sürece dâhil edilmesi, çocukların hem evde hem de okulda tutarlı duygu sosyalleştirme deneyimleri yaşamalarını sağlayarak programın etkisini güçlendirebilir.

Gelecek araştırmalar açısından, çalışmanın yalnızca 48–72 aylık çocukların ebeveynleri ile yürütülmüş olması önemli bir sınırlılık

oluşturmaktadır. Programın etkisinin farklı yaş gruplarındaki çocukların ebeveynleriyle ve farklı gelişim evrelerinde test edilmesi, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır. Ayrıca, boylamsal çalışmalarla programın sağladığı davranış değişimlerinin kalıcılığı değerlendirilebilir. Araştırmalarda öz-bildirim ölçeklerinin yanı sıra gözlem, video analizi veya bağımsız değerlendirici görüşleri gibi çoklu ölçüm yöntemlerinin kullanılması, ebeveyn davranışlarının daha kapsamlı biçimde incelenmesine olanak tanıyacaktır. Bununla birlikte, kültürlerarası karşılaştırmalar yapılarak, programın farklı kültürel bağlamlarda uygulanabilirliği ve etkililiği değerlendirilebilir.

Politika düzeyinde ise, ebeveynlerin duygusal farkındalık ve iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik programların aile sağlığı merkezleri, belediyeler ve sosyal hizmet kurumları aracılığıyla ücretsiz olarak sunulması, toplum genelinde duygusal destekleyici ebeveynlik becerilerinin yaygınlaşmasını teşvik edecektir. Ayrıca, medya kampanyaları ve kamu spotları aracılığıyla duygu sosyalleştirme konusunda toplumsal farkındalık artırılabilir. Böylelikle, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çocukların duygusal gelişimine destek olacak sürdürülebilir bir yapı oluşturulabilir.

Veri ve Materyallerin Kullanılabilirliği: Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Etik Komite Onayı: Bu araştırma Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 09.01.2025 tarihi ve 43/19 karar numarası ile etik yönden uygun bulunmuştur.

Hasta Onamı: Katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Concept – S.B.; Design – S.B., F.A., N.K.; Supervision – F.A., N.K.; Resources – S.B., F.A., N.K.; Materials – S.B., F.A., N.K.; Data Collection and/or Processing – S.B.; Analysis and/or Interpretation – S.B.; Literature Search – S.B.; Writing Manuscript – S.B.; Critical Review – F.A., N.K.; Other – S.B., F.A., N.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

Data Availability Statement: The data that support the findings of this study are available on request from the corresponding author.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Fatih Sultan Mehmet Vakıf University (Date: January 9, 2025; Number: 43/19).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from participants who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Author Contributions: Concept – S.B.; Design – S.B., F.A., N.K.; Supervision – F.A., N.K.; Resources – S.B., F.A., N.K.; Materials – S.B., F.A., N.K.; Data Collection and/or Processing – S.B.; Analysis and/or Interpretation – S.B.; Literature Search – S.B.; Writing Manuscript – S.B.; Critical Review – F.A., N.K.; Other – S.B., F.A., N.K.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Arslan, Z., & Arıkan, G. (2019). Duygu sosyalleştirme eğitiminin okul öncesi dönem annelerinin duyguya yönelik tepkilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, *44*(199), 253–272.

Asian, Z., Yıldız, M., & Arslan, G. (2018). The effect of emotion socialization training on parental emotion-related behaviors: A Turkish sample. *Educational Sciences: Theory and Practice*, *18*(2), 453–470.

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). Bilimsel araştırma yöntemleri (26. baskı). *Pegem Akademi*.

Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Boston: Houghton Mifflin.

Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: What is it and how do we assess it? *Early Education and Development*, *17*(1), 57–89. [CrossRef]

Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. (2010). The socialization of emotional competence. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp. 614–637). New York: Guilford Press.

Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, *9*(4), 241–273. [CrossRef]

Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1994). Mothers' reactions to children's negative emotions: Relations to children's temperament and anger behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, *40*(1), 138–156.

Ersay, E. (2014). Parental socialization of emotion: How mothers respond to their children's emotions in Turkey. *International Journal of Emotional Education*, *6*(1), 33–46.

Fabes, R. A., & Eisenberg, N. (1997). Regulation, emotionality, and children's peer relations. In W. M. Bukowski, A. F. Newcomb & W. W. Hartup (Eds.), *The company they keep: Friendship in childhood and adolescence* (pp. 183–210). Cambridge: Cambridge University Press.

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, *56*(3), 218–226. [CrossRef]

Garner, P. W., Dunsmore, J. C., & Southam-Gerrow, M. (2008). Mother–child conversations about emotions: Linkages to child aggression and prosocial behavior. *Social Development*, *17*(2), 259–277. [CrossRef]

Gottman, J. M., & Katz, L. F. (2002). Observing emotion socialization in the family. In P. Philippot, R. S. Feldman & E. J. Coats (Eds.), *The social context of nonverbal behavior* (pp. 75–100). Cambridge: Cambridge University Press.

Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (1997). *Meta-emotion: How families communicate emotionally*. Lawrence Erlbaum Associates.

Havighurst, S. S., Wilson, K. R., Harley, A. E., Kehoe, C., Efron, D., & Prior, M. R. (2013). "Turning into Kids": Reducing young children's behavior problems using an emotion coaching parenting prgram. *Child Psychiatry and Human Development*, *44*(2), 247–264. [CrossRef]

Havighurst, S. S., Wilson, K. R., Harley, A. E., Prior, M. R., & Kehoe, C. (2010). Tuning in to kids: Improving emotion socialization practices in parents of preschool children—Findings from a community trial. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, *51*(12), 1342–1350. [CrossRef]

Kaya, B., & Çalık Var, E. (2020). Ebeveynlerin duygusal farkındalık düzeyleri ile okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve problem davranışları arasındaki ilişki. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, *5*(10), 83–104.

Kuru, N., Kesen, N., & Kesmez, Ş. (2021). Duygu Koçluğu iletişim eğitiminin okul öncesi Öğretmenlerinin ve annelerin Yaşamlarına etkisi: Bir deneyim paylaşımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *34*(3), 1083–1124. [CrossRef]

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, *16*(2), 361–388. [CrossRef]

Oh, J. H. (2016). The Influence of maternal-acceptance experiences during childhood, socialsupportive level and emotion-coaching reaction on child emotion-regulation strategies: Mediated- moderation effects. *Korean Journal of Child Studies*, *37*(4), 101–115.

O'Neal, C. R., & Magai, C. (2005). Do parents respond in different ways when children feel different emotions? *Development of Children's Emotions*, *45*(2), 203–219.

Özdemir, Y., & Çorapçı, F. (2016). Ebeveynlerin olumlu duygulara tepkileri ile okul öncesi çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, *31*(77), 50–64.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). Sage Publications.

Ramsden, S. R., & Hubbard, J. A. (2002). Family expressiveness and parental emotion coaching: Their role in children's emotion regulation and aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *30*(6), 657–667. [CrossRef]

Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Boston: Houghton Mifflin.

Thompson, R. A. (2011). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, *59*(2–3), 25–52. [CrossRef]

Wilson, K. R., Havighurst, S. S., & Harley, A. E. (2012). Tuning in to kids: An effectiveness trial of a parenting program targeting emotion socialization of preschoolers. *Journal of Family Psychology*, *26*(1), 56–65. [CrossRef]

Yap, M. B. H., Allen, N. B., & Sheeber, L. (2007). Using an emotion regulation framework to understand the role of temperament and family processes in risk for adolescent depressive disorders. *Clinical Child and Family Psychology Review*, *10*(2), 180–196. [CrossRef]

Yılmaz, S., & Kırmızı, F. (2019). Türkiye'de ebeveynlik ve erken çocukluk eğitimi: Kültürel perspektifler. *Journal of Early Childhood Studies*, *12*(3), 45–62.

Author Queries

JOB NUMBER: 92

JOURNAL: HAYEF

Q1 Please provide missing information in these sections “What is already known on this topic?” and “What this study adds on this topic?”.

Q2 Please provide in-text citation for ‘Table 7’.

Q3 Reference ‘Lunkenheimer, Shields ve Cortina, 2007’ have been cited in the text but not provided in the list. Please supply reference details or delete the reference citation from the text.

Q4 Please check and provide complete texts for the missing ‘XXX.’ information in these sections.

Q5 Please check and provide complete texts for the missing ‘XXX.’ information in these sections.

Q6 Please check and update accordingly. Editorial Board or Advisory Board members should be declared as well.

Q7 References ‘Büyüköztürk, 2019’; ‘Denham 2010’; ‘Morris, 2007’ has been provided in the list but not cited in the text. Please indicate where to cite the references or delete the references from the list.